

Jozef kardinál Tomko: So srdcom na Slovensku

Predslov

Je dobré, keď má národ otcov, ktorí sú mu prirodzenou autoritou, inšpiráciou i oporou. Takým duchovným otcom pre Slovensko je Jozef kardinál Tomko. Napriek nútenému exilu a zodpovednosti za misie v celom svete jeho srdce zostalo späté s rodnou krajinou. Vzťah Jozefa Tomka k jeho identite a poslaniu, k jeho (východo)slovenským koreňom a k univerzálnej Cirkvi a celosvetovej ľudskej rodine názorne reprezentuje jeho biskupský erb. Spája v sebe symbol zemegule, dvojramenný cyrilo-metodský kríž a ľalie košickej arcidiecézy.

Jeho láska k domovine a početné pozvania ho od roku 1989 privádzajú často na Slovensko a poskytujú príležitosti prihovoriť sa *k národu a spoločnostiam*. Táto kniha je zbierkou posolstiev kardinála Tomka parlamentu a politikom, univerzitám a vedcom, mládeži, veriacim, ba celej spoločnosti. Citlivo, otvorene a opakovane sa ich autor venuje niektorým témam dôležitým pre orientáciu a vývoj spoločnosti. Sú to úvahy nielen prednesené, ale aj prežité *so srdcom na Slovensku*.

Slovensko, ako aj okolitá časť Európy, potrebuje šíriť vedomie a prehĺbovať poznanie o tom, čo pre národ, jeho dejiny a identitu znamenala inkulturácia evanjelia, vytvorenie hlaholského písma, základov literatúry, ale aj preklad vyspelejších zákonníkov. „*Kresťanská viera – to sú naše náboženské i kultúrne korene*.“ Budúcnosť tohto dedičstva závisí od jeho poznania novými generáciami a od ich vzťahu k nemu. Aby bolo dedičstvom živým a žitým v aktuálnej dobe a podmienkach.

Ich dnešným vyjadrením je aj formovanie spoločnej Európy, ktorého súčasťou je aj Slovensko. Kultúrny a duchovný príspevok pre europeizáciu Únie spočíva práve na schopnosti Slovenska a nových členských krajín čerpať z bohatých koreňov a tradícií, ktoré sú zdrojom pravých hodnôt. Byť v strede Európy kultúrne, duchovne a mentálne je pre Slovensko veľkou výzvou. Zrelosť pre takúto úlohu sa opiera o inšpiráciu z vlastných dejinných skúseností, ale aj

o otvorenosť a kooperatívnosť s okolitým priestorom. Cyrilo-metodská tradícia znamená pre túto zrelosť jedinečné východisko a základný príspevok. Tomkova túžba po povznesení dedičstva otcov sa prejavila nielen pri budovaní Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme, ale aj pri oživovaní a uplatňovaní pamiatky a odkazu týchto velikánov úsvitu našich dejín v jeho vlastnom misijnom poslaní. Kardinál spája vieru s rozumom, kultúru s etikou, slobodu so zodpovednosťou. Lebo, ako hovorí, „*čo je kresťanské, je zároveň hlboko ľudské*“.

Jozef Tomko ako vzdelaná osobnosť výrazne evokuje dôležitosť racionálneho prístupu k základným a nadčasovým otázkam života, človeka a vesmíru. Nadväzuje veľmi úzko na blízkych súputníkov a spolupracovníkov a zároveň významných pápežov našej doby – Jána Pavla II. a Benedikta XVI. Viera otcov ako *kultúra ducha* a spolu s kultúrou ako *spojivo s Európou* nás má viesť k tej istej pravde ako rozum. Keďže pravda víťazí a oslobodzuje každého, jej neprijímanie či relativizácia je odmietaním skutočnej slobody či relativizáciou samotnej dôstojnosti človeka. „*Ľudský rozum je schopný poznať pravdu a rozlíšiť dobro od zla.*“ A pravda viery a pravda vedy si nikdy nemôžu protirečiť, ako racionalistov i fideistov opravuje už Galileo Galilei. Viera dopĺňajúca poznanie a rozum rozvíjajúci vieru sa nemôžu stať ani zdrojom, ani nástrojom náboženského fanatizmu či násilia. Naša modernizujúca sa spoločnosť chce stavať svoju budúcnosť a ekonomiku stále viac na vedomostiach. Kiež bude pre nás inšpiráciou a povzbudením postoj slovenského kardinála oceneného mnohými univerzitami sveta, ktorý vyzýva rozvíjať vzdelanosť, vedu a výskum a účinne ich používať pre spoločné dobro pri rešpektovaní ľudskej dôstojnosti, a ktorý odporúča v dialógu medzi vierou a rozumom formovať integrálne poznanie vedúce k etickej zodpovednosti za osobný a spoločenský vývoj!

Veľmi aktuálnymi pre slobodnú občiansku spoločnosť sú úvahy Jozefa Tomka o vzťahu medzi Cirkvou a štátom, o úlohe kresťanov v spoločnosti a v politike. Jeho myšlienky sú paralelou k odkazu Roberta Schumana – Otca Európy, ktorý tvrdí, že „*za svoju existenciu vďačí demokracia kresťanstvu*“. Evanjelium jasne odlišuje náboženskú (Božiu) a štátno-politickú (cisárovu) oblasť a vyzýva k ich vzájomnému rešpektovaniu. Ale zároveň prináša doktrínu lásky! Tá je základom pre ľudskú spolupatričnosť a rovnosť v právach, pre úctu k dôstojnosti každej osoby bez ohľadu na pôvod, pre budovanie spoločnosti na báze spravodlivosti,

nie sily. Jozef Tomko aj na Slovensku opakovane pripomína, že *štát je tu pre človeka*, nie naopak. Demokracia sama osebe nie je zárukou dobra a spravodlivosti. História pozná mnohé lekcie na túto tému. Štát sa potrebuje oprieť o etiku a o zodpovedné postoje. Inak sa oslabí, ba rozloží. Bolo by nešťastím pre transformujúcu sa spoločnosť prejsť z komunizmu do konzumizmu, od násilného kolektivismu k bezbrehému individualizmu, od zápasu o pravé hodnoty k ich relativizácii. Aj preto je dôležitá sloboda svedomia a sloboda Cirkvi v slobodnom štáte, ale aj plodná spolupráca medzi Cirkvou a štátom v službe spoločnému dobru. Toto posolstvo Jozefa Tomka vlastnej krajine je v priamej línii uplatňovania cyrilo-metodského dedičstva, ktoré zakotvuje aj Ústava Slovenskej republiky.

Mravná obroda, o ktorej sa tak živo komunikovalo po páde totalitného systému, akoby ustúpila do úzadia mnohým hlučnejším témam. Akoby bol pre ňu priestor len sporadicky, pri sviatočných príležitostiach, pri vzácných návštevách. A predsa, ona je skutočným základom pre lepší život jednotlivcov i spoločnosti. Bez tejto obnovy v každej generácii prichádza nielen starnutie spoločnosti a demografická kríza, ale aj prehlbovanie sociálnych problémov, rozpad manželstiev a rodín, nárast kriminality a násilia... Kardinál veľmi aktuálne dáva do pozornosti najmä dve hodnoty, s ktorými súvisia mnohé ďalšie a od chápania ktorých závisia osudy jednotlivcov i spoločností. Sú nimi život a láska. „*Sú to najzákladnejšie a najcitlivejšie hodnoty a prejavy všeľudskej prirodzenosti.*“ Zmysel života dáva láska, lebo človek je povolaný k láske. Prirodzeným a najmenším *spoločenstvom života a lásky je rodina*. Čo je dobré pre rodinu, je dobré aj pre spoločnosť. Preto každá spoločnosť usilujúca o rozvoj v zhode s prirodzeným zákonom, počnúc ochranou života cez podporu rodiny až po medzigeneračnú solidaritu, koná múdro a zodpovedne.

Jozef Tomko ako kňaz – misionár, teológ, univerzitný kancelár a literát prešiel dlhú cestu svetom rôznych ľudí, kultúr a civilizácií. Šestnásť rokov bol prefektom Kongregácie pre evanjelizáciu národov. Ovocie požehnanej služby jeho i mnohých je viditeľné na všetkých kontinentoch. Vzrastu každého spoločenstva môžeme napomôcť ponajprv svojím pričinením, ako hovorí: „*Obnovou srdca a novým, jednoduchým, skromným, statočným spôsobom života sa začína obroda celej spoločnosti.*“ A tento vlastný prínos je potrebné upevniť v spoločnosti cez

výchovu k vyšším hodnotám, k osobnej zodpovednosti a sebakritickej obnove ducha v smere zmierlivosti, solidárnosti a vzájomnej úcty ku všetkým.

U otcov obvykle hľadáme múdrosť, lásku i pomoc. Život a osobnosť kardinála Tomka tieto synovské očakávania naplňuje. Vo vzťahu k národu a rôznym spoločenstvám na Slovensku sú jeho posolstvá synovské i otcovské zároveň. Nech slúžia dlho a mnohým! Vďaka, otec Jozef, za svetlo poznania, za inšpiráciu a povzbudenie na ceste! Vďaka Bohu za dobrých otcov!

Bratislava, 1. novembra 2006

Ján Figel'